

מסלול הר טייסים

עין טייסים

אוויר הרים צלול

עונת הסתיו היא הזמן לשוב ולבקר בשבילי הטיול הקסומים של הרי ירושלים. חורש מוצל, מעיינות זעירים, פירות סתיו וגוני שלכת הופכים את הטיולים בשמורות האזור לחוויה צבעונית במיוחד בעונה זו כתב וצילם: עמית מנדלסון

מסלול 1: הר הטייסים ועין טייסים

אורך מסלול: 700 מטר (כשעה)
סוג מסלול: קווי (דורש הקפצה בסיומו לתחילת המסלול, קיימת חלופה מעגלית ארוכה)
דרגת קושי: רגילה
 מסלול ההליכה בהר הטייסים ועין טייסים הוא קצר ויש בו כמעט הכול: הר גבוה ותצפיות נוף יפות, מורשת קרב, צמחייה ייחודית, בעלי חיים ומעיין קסום. אין ספק שהמסלול הוא מהקלאסיים שבטיולים בהרי ירושלים.
איך מגיעים? הגישה להר הטייסים היא מכביש מס' 395, המקשר את צומת

אשתאול (בכביש שער הגיא-בית שמש) עם צומת סטף. בצומת אשתאול נפנה שמאלה (מזרחה), ניסע בכביש צר ויפהפה בין ההרים, ואחרי מושב רמת רזיאל נפנה ימינה לפי השילוט לגלעד חיל האוויר ושמורת הר הטייסים (כתשעה קילומטרים של נסיעה מצומת אשתאול). הכביש מטפס לאזור פסגת ההר - אחד הגבוהים שבהרי ירושלים (רום של 796 מטר). סביב הפסגה יש כמה מגרשי חניה המשמשים בטקס המרכזי לחללי חיל האוויר (בהר ממוקם אתר ההנצחה המרכזי לחללי חיל האוויר). נפנה לפי השילוט לכיוון החניה הסמוכה לגלעד חיל האוויר.

להקפצת רכב לנקודת הסיום - יש להמשיך בכביש 395 מזרחה ולעבור את הפנייה לקיבוץ צובה. לאחר כ-200 מטר פונים ימינה לדרך עפר הטובה לכל רכב, ובה שלט המכוון לעין טייסים ונחל שורק. יש להמשיך לפי הסימון הירוק, עוד כשני קילומטרים וחצי בנסיעה אטית, עד למפגש שביל רגלי מסומן שחור לעין טייסים.

אנדרטה לחללי חיל האוויר, עצי קטלב יפים ומעיין

תחילת המסלול באנדרטה שבה נמצא מנוע מטוס עם מדחף מעוקם. המקום

לוחות זיכרון ובהם שמות חללי חיל האוויר מאז הקמתו ועד היום. מהגלעד, נפנה שמאלה (מזרחה) ומיד נעלה ימינה בגרם מדרגות קצר, שיוביל אותנו לרחבה מרוצפת נוספת מוקפת ברושים. בשולי הרחבה נמצא אחד מעצי הקטלב המרשימים בארץ, הבולט בגזעו האדום. עץ הקטלב חובב קרקעות חוואריות ונפוץ בשמורה זו במיוחד במפנה הצפוני, משני צדי כביש 395. שפע הקטלבים באזור זה מושך הנה באביב ובקיץ את אחד הפרפרים הגדולים והיפים בישראל - נימפית הקטלב. המסלול פוטוגני במיוחד בנובמבר-דצמבר כאשר הקטלבים מבשילים את פירותיהם האדומים, אך כיוון שמדובר בערך טבע מוגן, אין לאכול מהפירות. כמה שבילים קצרים ולא מסומנים מוליכים מאזור האנדרטה אל פסגת ההר. בפסגה עצמה ניצב מגדל תצפית שמטרתו זיהוי מהיר של שרפות ביער. מטעמי בטיחות, המגדל סגור למטיילים. דרומית-מערבית למגדל התצפית, נמצא מצפור שהוסדר על ידי רשות הטבע והגנים וצופה לעבר שמורת נחל שורק, הר גיורא והסביבה. נמשיך מכאן אל עין טייסים, בשביל מסומן שחור היוצא מהקצה המזרחי ביותר של החניה הסמוכה לגלעד (שביל זה תלול ואינו מיועד למתקשים בהליכה). השביל הוצה אחת מהרחבות וממשיך לעבר צינור מים. נלך לאורך הצינור כמאה מטר, נחצה דרך עפר ונמשיך מזרחה בירידה ההולכת ונעשית תלולה ככל שמתקרבים לדרך נוספת המסומנת כחול. כדאי לשים לב

לכך שאזור זה מאופיין בקרקע ובצמחייה האופייניות להרי ירושלים - קרקע טרה רוסה חומה-אדומה וחורש טבעי של אלון מצוי ושיחי לוטם, בניגוד לבתה החווארית בפסגת ההר.

נחצה את דרך העפר המסומנת כחול, נמשיך ישר בשביל השחור העובר בצדו הצפוני של גיא תלול, ונרד לאזור עין טייסים. מעל למעיין בגדה הדרומית בולט בנוף בית חווה הרוס (הכניסה אליו אסורה), שהשתייך ככל הנראה לבעל הבוסתן למרגלות עין טייסים. עין טייסים הוא מעיין שכבה אופייני להרי ירושלים, הנובע מתוך מערה קטנה לעבר נקבה בנויה, שממנה זורמים המים לבריכה נאה. הרחצה בבריכה אסורה. למרגלות הבריכה נמצאים בוסתנים עזובים: עצי שקד, לימון ועץ בודד של אגוז המלך.

מכאן, ממשיך השביל דרך הבוסתן ויוצא לאחר כ-200 מטר לדרך עפר המסומנת ירוק, שבה מחכה אחד מהרכבים בסיום המסלול.

המסלול המעגלי: למעוניינים

בחלופה המעגלית (קשה יותר, כארבעה קילומטרים), יש לפנות ימינה בדרך המסומנת ירוק, מרחק כקילומטר אחד עד למפגש עם דרך מסומנת כחול (שאותה חצינו קודם לכן). פונים עם הסימון הכחול ועולים חזרה עד למפגש השביל השחור שבו ירדנו (עוד כקילומטר וחצי). בצומת השבילים, פונים שמאלה ושבים לחניון.

מסלול 2: נחל קטלב

אורך מסלול: שני קילומטרים

וחצי (כשעתיים)

סוג מסלול: קווי (דורש הקפצה

בסיומו לתחילת המסלול)

דרגת קושי: רגילה

שמו של נחל קטלב הולך לפניו כאחד המסלולים היפים בהרי ירושלים. שביל ההליכה גולש מגב הרכס דרך שני מעיינות קטנים לעבר ערוץ עמוק ומוצל, ומסתתים בתחנת רכבת היסטורית לצד נחל שורק.

איך מגיעים: במחלף הראל נפנה לעבר מבשרת ציון ונחצה את היישוב לעבר צומת סטף. בכיכר שבצומת סטף נפנה שמאלה (מזרחה) אל כביש 395, ונמשיך לעבר צומת כרם. כאן נפנה ימינה (מערבה) ונמשיך בכביש 386 המפותל

מסלול נחל קטלב

נחל שורק

למנוחה, ובה נותר עץ הדר בודד - שריד לבוסתן שהושקה במי עין קטלב. במפגש עם גיא תלול היורד משמאל, נחצה את אפיק הנחל ונמשיך בשביל רחב יחסית ולאורכו צינור מים המוביל את מי עין קטלב לכיוון תחנת הרכבת בר-גיורא. בקצה השביל, נגיע לגשר מסילת הרכבת מעל לנחל ולצומת עם שביל מסומן ירוק המוביל לשרידי הכפר דיר א־שייח' וחזרה ל"בר בהר" (שביל זה מתאים למיטיבי לכת בלבד).

לאחר הגשר, נראה מימין לשביל את תחנת הרכבת בר-גיורא (תחנת דיר א־שייח'), תחנת רכבת טורקית שהוקמה בתוואי המסילה ההיסטורית מיפו לירושלים. המסילה נחנכה ב־1892 והייתה המסילה הראשונה בארץ ישראל. כיום התחנה אינה פעילה אלא מיועדת לשימור, ובינתיים נאטמו פתחי המבנה ואין להיכנס אליו. במסילה יש כיום תנועת רכבות, ואין ללכת על המסילה! השביל עובר בגשר מעל אפיקו הזורם של נחל שורק, גדול הנחלים בהרי ירושלים. בנחל זורמים מי קולחים (מי ביוב שעברו טיפול), מכיוון מכון טיהור השפכים של העיר ירושלים, הממוקם במרחק כמה קילומטרים במעלה הנחל. המים מנוצלים ברובם להשקיה חקלאית בעמק שורק, ממערב לבית-שמש. אין להיכנס למים ואין לשתות מהם. לאחר חציית נחל שורק, נגיע למגרש החניה ולרכב הממתין.

נחלף על פני צומת עם שביל מסומן כחול (בסוף אוקטובר אפשר לגשת דרך שביל זה לאתר פריחת חלמוניות הנמצא במרחק 800 מטר מצומת השבילים, בקרבת צינורות מים החוצים את השביל המסומן כחול), ונסתייע במעקה בטיחות בדרכנו לאפיק נחל קטלב. השביל חולף לצד כמה כבשי סיד קטנים והרוסים, הנראים כבורות בקרקע. עד מהרה נחלף לצד צינור מרשים - מצוק דמוי חצי צינור, המתפתח בסלעי גיר. שביל קצרצר מוביל לתחתית הצינור. במצוק (בגדה הימנית) אפשר לראות שרידי נטיפים. מכאן נמשיך בחורש המוצל (שבו בולטים עצי הקטלב בעלי הגזע האדום) דרך כמה כבשי סיד קטנים הרוסים.

עד מהרה, נגיע לעין קטלב. מי המעיין מנוצלים כיום, ורק מיעוטם מגיע לאפיק הנחל. במקום נמצא סכר פרוץ שמאחוריו נאגרת שלולית קטנה של מים כל השנה, ובקרבתה מגוון צמחיית מים - פטל קדוש, נענע משובלת, ערברבה שעירה ועוד. הסכר הוקם בתקופת המנדט הבריטי, כדי לנצל את מי המעיין להסקת דודי הקטרים בדרכם מיפו לירושלים. במורד השביל יש כמה מדרגות סלע, ובחלקן גדלים שרכי שערות-שולמית. השביל הצר יורד בגדת הנחל (האפיק עצמו סבוכ, ולאורכו גדלים עצי ערבה ושיחי פטל קדוש, הנהנים ממי המעיין). מימין לאפיק נמצאת רחבה המתאימה

לאורך נחל שורק. כתשעה קילומטרים מערבית לצומת כרם, נגיע למפגש הנחלים שורק-רפאים. כאן נפנה ימינה לדרך עפר מסומנת אדום (עבירה לכל רכב) הנמשכת בגדת נחל שורק, מרחק כשני קילומטרים עד שנגיע לחניה מול תחנת הרכבת בר-גיורא. כאן נשאיר רכב אחד. עם הרכב השני נשוב חזרה לכביש 386 ונפנה ימינה בכביש תלול העולה אל צומת נס הרים, מרחק כחמישה קילומטרים נוספים.

בצומת נפנה ימינה ואחרי כ־400 מטר נגיע למתחם בית הקפה בר בהר. נפנה שוב ימינה וניסע בדרך עפר קצרה עד לחניה בראש מסלול נחל קטלב.

שימו לב: בשל קיומו של קו הפרדה לבן בכביש 386, מומלץ ביותר לבוא בכיוון הנסיעה המתואר לצורך הקפצת הרכבים, ולא לבוא מהכיוון הנגדי.

שרידי בוסתנים, צמחיית מים ותחנת רכבת עתיקה

מרחבת החניה נרד בשביל מסומן שחור, בירידה מתונה ברובה וחשופה לשמש, עד שנגיע לצומת שבילים שחור-אדום. מנקודה זו נמשיך במורד הסימון השחור ונחלף לצד עין גיורא - מעיין שכבה קטן, הקרוי על שם שמעון בר-גיורא, ממנה יגי המרד הגדול, שמוצאו בכפר גרסה - שאותו הציעו לזהות בחורבת גרס ליד צור הדסה. לצד המעיין שרידי בוסתנים וצמחיית מים. מכאן נרד בירידה תלולה,